

Uznávaný filozof, profesor Ivo Budil: Démonizace Ruska jsou jen projevy frustrace upadající západní společnosti. Piráti? To je návrat k barbarství - archaické společnosti založené na instinktu, emocích a násilí. Nejvíc jim vadí pohlaví, lidská přirozenost a rozum. (Rozhovor)

- CZ24 News | 22. června 2021

Démonizace Ruska, to jsou jen projevy frustrace upadající západní společnosti. V době, kdy evropské elity vyvracejí samotné základy své civilizace, by Rusko mohlo jen přihlížet, nic nedělat a pozorovat, jak zaniká „západní sen“. Protože se ale zajímá, stará, není to důvod k expanzi, ale právě důkaz starých evropských vazeb, které však současné elity bezpříkladně fatálně ničí. To uvádí v rozhovoru pro ParlamentníListy.cz uznávaný filozof, profesor Metropolitní univerzity v Praze, Ivo Budil. Věnuje se též levicovým aktivitám Pirátů, kteří se „odkopávají“ v přímém přenosu. Zelená bruselská politika pak připomíná iracionální třeštění náboženských blouznivců. Varuje, že společnosti, které se dříve vydaly touto cestou, zpravidla zanikly.

Z jednání na G7 vyplynulo, že Čína je „přijatelná“ i přes otázku lidských práv, ale na Rusko si stěžují hlavně evropské státy. Proč je nám podle vás v tomto směru bližší kabát než košile?

Jde o čistě podvědomé pragmatické rozhodnutí vycházející z povahy současného hospodářského řádu. Čína je dnes „dílnou světa“ s obrovskými finančními rezervami a výrobní základnou, zatímco Rusko svým příklonem k vlastní cestě, spojující autoritářství s jistou mírou sociálního rovnostářství,

konzervatismu a etatismu, představuje z hlediska Západu antiliberální herezi. Čína byla vždy svébytnou civilizací, která se zformovala ve starověku, a na rozdíl od Římské říše v kritické polovině prvního tisíciletí nezkolabovala, ale dokázala veškerá zhroucení ve svých dějinách překonat. V zájmu své revitalizace čerpala různé kulturní a ekonomické podněty z vnějšího prostředí a vždy je přizpůsobovala povaze svého civilizačního řádu. Stepní kočovníci, Mongolové, Mandžouové, Evropané a Japonci, ti všichni v minulosti Čínu částečně nebo zcela ovládli. Zanechali však pouhý pomíjivý otisk v jejích dějinách, zatímco „Říše středu“ využila získanou zkušenost ke svému obrození a opětovnému vzestupu.

I komunismus jako západní modernistická a milénaristická ideologie byl v Číně nakonec úspěšně využit pro stabilizaci a obnovu jejího v zásadě dynastického zřízení. Politická a ekonomická opatření, která zavedla dynastie Ming ve druhé polovině patnáctého století po zániku mongolské hegemonie, nápadně připomínají komunistickou Čínu, jež se ustavila po konci západní koloniální nadvlády. Čínu nepochopíme, jestliže nezohledníme její vyhrocený etnocentrismus, dlouhodobou historickou kontinuitu a sílu imitace. Bez těchto vlastností by nedokázala přežít tři tisíce let. Západní představitelé tuší, že jejich liberální a progresivistický světonázor je ve srovnání s čínskou historickou zkušeností a odolností slabý a prchavý. Moderní Západ představuje krátkou dějinnou epizodu, zatímco Čína přetrvá do věku budoucích civilizací, o jejichž povaze nemáme nejmenšího tušení.

Rusko se zdá být snadnějším terčem, protože ztráta Ukrajiny a zázemí ve východní Evropě je připravila o možnost stát se opět světovou velmocí. Rusko je nicméně strážcem surovinového bohatství severní Eurasie. V minulosti působilo jako poslední hlídka Západu před útokem asijských nomádů. Od doby Petra Velikého ruské elity vzhlížely k Západu jako k žádoucímu civilizačnímu vzoru. Po tragické zkušenosti devadesátých let dvacátého století, kdy Rusku hrozila nepřímá kolonizace ze strany nadnárodních korporací, se země pokouší vytvořit nezávislý civilizační model na základě vlastních hodnot a historické paměti. Tato civilizační emancipace vedla k demonizaci a stigmatizaci Ruska v západních liberálních a progresivistických politických, mediálních a akademických kruzích, které toto rozhodnutí pokládají za zradu. Myslím, že Rusko by mělo podobné výkřiky ignorovat. Koho zajímají projevy frustrace upadající společnosti?

Mladí jsou prý frustrováni ekologickými katastrofami. Když jde ovšem na věc, zachovávají se často oportunisticky. Je „zelená politika“ modlou Evropy? Doplatíme na to?

Dějiny lidstva jsou do značné míry reakcí a adaptací na velké přírodní katastrofy a klimatické změny. Je to velká výzva, která prověřuje sílu a výkonnost institucí a odolnost společnosti jako celku. Například ve třicátých a čtyřicátých letech šestého století se ve svrchních vrstvách atmosféry vytvořil silný oblak sopečného prachu. Kronikář Prokopios napsal, že mezi roky 536 až 537 sluneční paprsky ztratily sílu a slunce vyhlíželo jako druhý měsíc. Šířil se hlad, války a nemoci. Lidé strádali a umírali. Podle Jana z Efezu slunce potmělo a tma trvala osmnáct měsíců. Každý den slunce slabě svítilo pouze čtyři hodiny. V sedmnáctém století, kdy vrcholila „malá doba ledová“, postihly neúroda, hladomor a epidemie všechny tehdejší eurasijské civilizace včetně Evropy, osmanské říše, Persie, mughalské Indie, Číny nebo Japonska. V devadesátých letech sedmnáctého století byla průměrná teplota v severní Evropě o pět stupňů nižší, než je tomu dnes. V letech 1694 až 1696 zemřelo ve Finsku na hlad a nemoci půl milionu lidí, což znamenalo, že finské etnikum se ocitlo na pokraji zániku. Ve Francii zahynul v letech 1691 až 1701 z důvodů dramatického poklesu teploty milion lidí. Vzhledem k počtu obyvatel šlo o dvakrát větší ztráty, než které tato země utrpěla během první světové války.

Výše zmíněné krize způsobily zrod množství velmi vypjatých náboženských milénaristických hnutí,

jejichž účastníci očekávali brzký konec světa. Na druhé straně především na Západě vedly uvedené dramatické zkušenosti k posílení a zefektivnění institucí, budování infrastruktury, důrazu na občanskou disciplínu a celkové mobilizaci racionálního kognitivního potenciálu společnosti. To vyústilo do technologického rozvoje, průmyslové revoluce a zrodu moderní civilizace. Obávám se, že takzvaná „zelená politika“ více připomíná iracionální třeštění náboženských blouznivců než pragmatickou technologickou adaptaci. Společnosti, které se v minulosti vydaly cestou iracionálních a destruktivních náboženských kultů, zpravidla zanikly.

Jak je možné, že se zabýváme technologických výtvarků - aut, dopravních prostředků, jako bylo třeba concorde, a budeme se ploužit v těžkých elektromobilech a v autech se směšnou kubaturou?

Myslím, že to souvisí s rezignací Západu na racionalistický étos. Oswald Spengler před sto lety vymezil západní civilizaci jako „faustovskou“. To znamenalo, že čerpala svoji vitalitu z vizi budoucnosti, které se snažila naplnit. Bez této neustálé snahy překročit úroveň současnosti a popřít přítomnou chvíli ve jménu budoucích výkonů nemá západní společnost smysl. Západ, na rozdíl od asijských společností, nevymyslel žádné vlastní náboženství, ale vytvořil technologický věk, který přinesl skutečné osvobození lidských tvůrčích sil. Od Frankensteinova Mary Shelleyové přes Julesa Verna a Herberta George Wellse po moderní klasiky science-fiction západní literatura odrážela fascinaci bádáním, výzkumem a poznáváním. Tato imaginace vytvořila skutečný moderní západní mýtus, srovnatelný s mytologií starodávných kultur a civilizací. Nyní ztrácí svoje kouzlo a motivační sílu. Opuštění technologického rozvoje ale znamená vzdát se lidské svobody, důstojnosti a kvality života, na kterou jsme zvyklí.

...staneme se tím reliktem pro ostatní svět a Asiaté se na nás budou jezdit dívat jako do oživlého muzea?

Obávám se, že bez kreativní síly Západu hrozí, že se ožvlým muzeem stane celý svět. Je pravdou, že Západ od středověku až do osmnáctého století výrazně čerpal z intelektuálního dědictví a inovací Persie, Indie nebo Číny, ale pouze on dokázal uspořádat tyto podněty do historické konfigurace, která zrodila moderní průmyslovou společnost. Někteří historikové zdůraznili, že západní průmyslová revoluce se uskutečnila až poté, kdy se průmyslová revoluce čínské dynastie Sung, k níž se schylovalo v jedenáctém století, nerealizovala. To je možná pravda, ale je příznačné, že neevropské civilizace, které disponovaly obdobnými přírodními zdroji a technologickými nástroji jako Západ, nebyly s to uskutečnit srovnatelný kognitivní a ekonomický průlom vedoucí k moderní technokratické společnosti.

Otázka tedy zní, zda existuje náhrada za Západ zbavený svého racionalistického kognitivního potenciálu, radosti z objevování a vynalézání a historického optimismu? Asijské společnosti, Japonsko, Čína, Korea nebo Vietnam, prokázaly pozoruhodnou schopnost imitace, s níž převzaly západní modernitu především v technologické oblasti a osvojily si ji způsobem, který v mnohém překonává původní západní vzor. Nezdá se ale, že by navzdory své prosperitě a výkonnosti dokázaly přijít s něčím, co by zásadně přesáhlo kognitivní a technologický horizont Západu. Na asijských univerzitách dnes studuje technické a přírodní vědy více studentů než v Evropě a Severní Americe, ale na čínského nebo vietnamského Teslu, Einsteina nebo Darwina stále čekáme.

I v NATO si Evropa stěžuje na Rusko. USA se údajně „vracejí zpět“, vstřícné kroky Donalda Trumpa vůči Vladimiru Putinovi jsou, jak se zdá, zapomenuty...

Nemyslím si, že „Evropa“ jako taková si na Rusko stěžuje. Stále žijí miliony Evropanů, kteří jsou schopni racionálně vyhodnocovat informace a disponují zdravým rozumem. Uvědomují si, že evropská zahraniční politika byla unesena skupinou elitářů, jejichž nedostatek obecného přehledu,

vzdělání a kompetence je přímo úměrný míře ideologického vidění světa a oportunismu, jímž se vyznačují. Je to pozoruhodný psychopatologický fenomén. Jde o lidi toužící po moci a bohatství ve společnosti, která materiálně chudne a intelektuálně slábne. Čím více se tito jedinci zapojí do další degradace a úpadku západní civilizace, tím větší mají šance, že obstojí v soupeření se svými rivaly a dosáhnou kýžených postů. Je to záporná meritokracie, která motivuje elity k tomu, aby se co nejintenzivněji a s největším nasazením účastnily likvidace společenského řádu. U některých přírodních národů, například indiánů kmene Kwakiutl, existuje rituál zvaný potlach, v jehož rámci se prestiž mezi klany získává co nejrozsáhlejším ničením vlastního majetku. Evropské elity byly strženy podobným potlachem, který vyvrací samotné základy západní civilizace.

Rusko dalo najevo, že se nehodlá na evropské sebevraždě podílet. Za to si vysloužilo vlnu hysterické nenávisti, stigmatizace a absurdního obviňování. Kdyby si Rusko z nějakého důvodu skutečně přálo zánik současné západní společnosti, pak by mu stačilo nečinit nic a pouze trochu počkat.

Rozvírají se nůžky i co se týká covidu. Státy jako Brazílie či Indie potřebují zdravotní pomoc, kterou ale Západ neposkytuje. A Afrika si žije vlastním životem, jako kdyby covid neexistoval nebo byl okrajovou záležitostí...

Přichází éra velkého přehodnocování světa tak, jak se zrodil v průběhu osmnáctého a devatenáctého století. Západ přichází o své vůdčí postavení, ovšem je sporné, do jaké míry jsou jej schopny mimoevropské společnosti plnohodnotně nahradit. Západní civilizace se na svoji úlohu vůdčí síly, která přivedla svět do moderního věku, připravovala celá století. Vytvořila si specifickou mentalitu, v níž se zvědavost, racionalita, heroismus a altruismus mísily s egoismem, narcismem a brutalitou. Nevyzpytatelnost Západu spočívala v tom, že nikdy nebylo předem zřejmé, která ze zmíněných složek v konkrétní situaci převládne. Obávám se, že ve srovnání se západní povahou je kolektivní psychologie velkých asijských civilizací příliš vázaná na určité místo a přírodní podmínky. V jejich rámci může dosáhnout dokonalosti, ale mimo ně svůj potenciál ztrácí. Zažili jsme kosmopolitní západní svět, ale nedokáží si ve stejné míře představit kosmopolitní svět čínský, indický, arabský nebo africký.

Piráti jsou nejen zastánci zelena, ale také takzvaně neutřelých návrhů. Hovořilo se například o polyamorii a jejího zapsání do pohlaví a občanek...

O existenci polyamorie jako pravěké primordiální promiskuity spekovali již někteří antropologové devatenáctého století, například Johann Jakob Bachofen. Je dobře, že nás Piráti důkladněji seznamují se svým programem, který představuje zajímavý studijní materiál. Ukazuje se, že posledním stadiem ve vývoji západního radikalismu, jež Piráti zastupují, je cyklický návrat k výchozí archaické společnosti. Předchozí jakobínští, anarchističtí, socialističtí, fašističtí nebo maoističtí radikálové útočili na instituce, které pokládali za represivní. Západní liberální společnost jim vycházela vstříc a v určitém časovém odstupu tyto údajně utlačující struktury odstraňovala. Nyní jsme dorazili na konec této cesty, kdy posledními represivními kategoriemi, jichž je třeba se zbavit, je pohlaví, lidská přirozenost a rozum. Jejich zpochybněním odstraníme poslední zbytky civilizovaného a disciplinovaného života a staneme se pravěkými lidmi uprostřed výdobytků technologického věku. Zavládne archaická anarchie založená na instinktu, emocích a násilí v duchu Goldingova románu Pán much.

Nevěřím, že nás ohrožuje internetová nebo covidová totalita. Organizace totalitního systému vyžaduje vůli k moci a rozumové schopnosti, kterých se dnešním politickým vůdcům jednoduše nedostává. Nikdo z nich zdaleka nedosahuje ďábelského intelektu a vytrvalosti takového Hitlera nebo Stalina. Příští desetiletí nám ale ukážou, že archaické barbarství není překonanou historickou fází, ale stále přítomnou hrozbou, která se projeví vždy, když zpochybníme základy civilizovaného života.

Zdroj: <https://www.parlamentnilisty.cz/>